

**DODJELA NAGRADA DRUŠTVA POVJESNIČARA UMJETNOSTI
HRVATSKE „RADOVAN IVANČEVIĆ“ ZA 2015. GODINU**

SRIJEDA, 11. SVIBNJA 2015. U 12.00
MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT, ZAGREB

Nagrada Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske „Radovan Ivančević“ dodjeljuje se desetu godinu za redom. Povjerenstvo od pet redovnih članova Društva u sastavu dr. sc. Marina Bagarić, dr. sc. Željka Čorak, dr. sc. Petar Puhmajer, Iva Sudec Andreis i dr. sc. Tanja Trška na temelju primljenih prijedloga odlučili su o dobitnicima.

Dodjelu Nagrade financijski podupiru Ministarstvo kulture i Grad Zagreb.

Nagrada za životno djelo:

dr. sc. **Jelena Uskoković**

Godišnja nagrada:

dr. sc. **Katarina Horvat-Levaj** za knjigu *Barokna arhitektura*

Povelje:

dr. sc. **Tamara Bjažić Klarin** za knjigu *Ernest Weissmann: Društveno angažirana arhitektura 1926. - 1939.*

dr. sc. **Julija Lozzi-Barković** za knjigu *Međuratna arhitektura Rijeke i Sušaka*

dr. sc. **Lovorka Magaš Bilandžić** za autorsku izložbu i katalog *Foto-Tonka - Tajne ateliera društvene kroničarke*

Diplomski radovi:

Ines Ivić: *Crkva Petilovrijenaca u Dubrovniku* (Odsjek za povijest umjetnosti u Zagrebu, mentorica: dr. sc. Ana Marinković)

Marijana Jurčević: *Kazališni plakat u Hrvatskoj 1980-ih, Premijerni plakati nacionalnih kazališta* (Odsjek za povijest umjetnosti u Zagrebu, mentorica: dr. sc. Lovorka Magaš Bilandžić)

NAGRADA ZA ŽIVOTNO DJELO

dr. sc. Jelena Uskoković

U hrvatskoj povijesti umjetnosti, u istraživanju i tumačenju likovnog stvaralaštva 20. stoljeća, kolegica Jelena Uskoković ostvarila je zaokružen i značenjem relevantan opus. Diplomirala je 1958. na Sveučilištu u Zagrebu, na Odsjeku povijesti umjetnosti i kulture, a 1966. godine zapošljava se kao kustosica u zagrebačkoj Modernoj galeriji. Prethodeću publicističku djelatnost zamijenila je stručnom obradom niza suvremenih i modernih autora, te priređivanjem njihovih monografskih i retrospektivnih izložaba. Kataloške prezentacije bile su često prave studije, pripreme za sustavne kritičke valorizacije i stilsko-morfološke sistematizacije. Među obrađivanim slikarskim i kiparskim profilima posebno se ističu tekstovi posvećeni Stančiću i Jordanu, Babiću i Reiseru, Šimunoviću i

Kantocijevoj, svi temeljeni na dubokom problemskom uvidu i razrađenoj kritičkoj "fortuni", te ispisani što je moguće egzaktnije i objektivnije. Prilozi o Babiću i Fernkornu razmatrali su pak neke specijalističke aspekte.

Najveću pažnju i kontinuitet bavljenja posvetila je Jelena Uskoković zanimljivom opusu Mirka Račkoga. Priredila mu je čak dvije velike izložbe, posebno objavila priloge o simbolizmu i monumentalizmu u njegovim djelima, te okrunila to zanimanje pisanjem i obranom doktorske disertacije „Slikarstvo Mirka Račkog“ (1980., potom tiskano kao reprezentativna monografija). Dobro poznavanje konteksta hrvatske Moderne, odnosno stvaralaštva početkom 20. stoljeća, iskoristila je također u interpretaciji slikarstva Slave Raškaj kao pripadnice secesijske osjetljivosti i Ivana Meštrovića kao zastupnika monumentalističkih tendencija (u jednoj fazi). Godine 1978. Jelena Uskoković postaje muzejska savjetnica, pa 1985. godine piše i prigodni tekst povodom 80-godišnjice Moderne galerije.

Premda se profesionalno bavila pretežno hrvatskim likovnim umjetnicima, Jelena Uskoković je imala dobar uvid i u univerzalne krugove, počam od činjenice da je 1962. magistrirala na University of Rochester u Sjedinjenim američkim državama. Sa svojih je putovanja znala donijeti i prikaze međunarodnih izložaba, primjerice u dva je navrata kompetentno svjedočila o manifestacijama popartističkog slikarstva. Svoje američke pute iskoristila je da produbi poznavanje Meštrovićeve umjetnosti, te da našu znanstvenu javnost među prvima izvijesti o kiparevim djelima nastalim i sačuvanim na Sveučilištu u Sirakuzi. Još važnija je njezina tekovina pronalazak izgubljenih slika, serije radova naših umjetnika što su nastali u Švicarskoj nakon izložbe održane neposredno nakon Prvoga svjetskog rata. Njezinom su zaslugom vraćene u domovinu, nakon više od pola stoljeća, antologijske slike Tartaglije, Šulentića i Uzelca, te su ušle u fundus Moderne galerije.

Muzejskim angažmanom i kritičkom aktivnošću, znanstvenim priložima i afirmiranjem pravih vrijednosti, Jelena Uskoković zaslužila je društveno priznanje, a Društvo povjesničara umjetnosti ima priliku odužiti joj se dodjelom Nagrade za životno djelo „Radovan Ivančević“.

GODIŠNJA NAGRADA

dr. sc. Katarina Horvat-Levaj, autorica knjige *Barokna arhitektura* u nakladništvu Naklade Ljevak

Knjiga *Barokna arhitektura* izniman je domet nacionalne povijesti umjetnosti i razmatranu problematiku uvjerljivo situira u europski kontekst. Knjigom sustavno obuhvaćeno bogato i razvedeno graditeljstvo svih hrvatskih krajeva u 17. i 18. stoljeću, ponuđena je ne samo panorama i sinteza dominantnih tendencija nego i municiozna obrada svih regionalnih grupacija i individualnih specifičnosti. Katarina Horvat-Levaj temelji svoju metodologiju na dubokoj i kontinuiranoj empiriji, interpretirajući profanu i sakralnu izgradnju, kako vrhunске spomenike tako i standardnu — da ne kažemo: serijsku — produkciju. Terenski je obuhvatila razna područja, od Istre, preko Dalmacije pa do Slavonije. Autorica je spoznala i usvojila sve posebnosti škola i radionica, a metodičnim ulančavanjem pojedinačnih manifestacija nadmašila ograničenja dotadašnje parcelacije. Katarina Horvat-Levaj zahvalno je asimilirala tekovine i domete svojih prethodnika, ali je stoga mogla samostalno otići dalje i od najvećih uzora, ograničenih pretežno (ili isključivo) na područja svojih užih kompetencija, konkretno Krune Prijatelja (Dalmacija), Radmile Matejčić (Istra i Hrvatsko primorje) i Anđele Horvat (kontinentalna Hrvatska). Isto tako je kreativno nadogradila i spoznaje još nekolicine značajnih prethodećih stručnjaka (Vladimira Markovića, Đurdice Cvitanović, Doris Baričević). Knjigom *Barokna arhitektura* Katarine Horvat-Levaj po prvi put su, i definitivno, nadmašene granice regionalnih okvira i hrvatski je prostor u cjelini integrativno zahvaćen, bez obzira na razlike

sjevernjačkih i sredozemnih utjecaja, odnosno germanskih i romanskih priključaka, na kojima su se potom formirale i domaće radionice sa svojim zanimljivim distinktivnim svojstvima (makar ih karamanovski okrstili „provincijalnim“, „perifernim“ ili „miješanima“). Zamjetljiva je, osim toga, i dinamika razvoja, što ide od ranih emanacija stila, preko faze zrelog manifestiranja, pa do postupnog opadanja stilogenih utjecaja, a slično bismo mogli kazati i s obzirom na klasnu ili ekonomsku diferencijaciju naručitelja. U svakom slučaju, ovom cjelovitom prezentacijom i adekvatnom znanstvenom interpretacijom uočene su dosad nesagledive poveznice između pojedinih grupacija i pojedinačnih spomenika, te je tako uspostavljen najširi mogući kontekst po kojem se hrvatska barokna baština još izravnije uklapa u univerzalne tokove, a bolje se očituju i njezine posebnosti. Na temelju navedenoga, a posebno zbog skrupuloznosti i inovativnih uvida u materiju, knjiga Barokna arhitektura Katarine Horvat-Levaj zaslužuje Godišnju nagradu Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske „Radovan Ivančević“ za 2015. godinu.

POVELJA

dr. sc. Tamara Bjažić Klarin, autorica knjige *Ernest Weissmann: društveno angažirana arhitektura, 1926. - 1939.* u nakladništvu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Knjiga *Ernest Weissmann: društveno angažirana arhitektura, 1926. - 1939.* iznimno je i važno ostvarenje. Autorica je cjelovito istražila djelovanje arhitekta Ernesta Weissmanna u domovini, ali i inozemstvu u razdoblju između dva svjetska rata. U cijelosti je sagledala i mrežu Weissmannovih međunarodnih kontakata s tada glavnim protagonistima europske i svjetske arhitektonske scene te dokazala da Weissmann u njoj nije „marginalac s periferije“, već je, naprotiv, jedan od njezinih jednako vrijednih protagonista.

Posebno treba istaknuti veliki napor uložen i u prijevod čitavoga teksta i pratećih pomagala na engleski jezik, čime je knjiga postala dostupnom međunarodnoj znanstvenoj i stručnoj zajednici. Na rezultatima opsežnih istraživanja dokazala je tezu o tzv. „arhitektonskoj ljevici“ aktivnoj unutar CIAM-a ne samo koncem 1920-ih, već i 1930-ih godina. Tada je na njezinom čelu bio upravo Ernest Weissmann angažiran na promicanju ideje socijalno i društveno odgovorne arhitekture, odnosno na sagledavanju arhitekture i urbanističkog planiranja u širem gospodarskom, prostornom, ali i političkom kontekstu. Autoričina teza već je dobila svoju potvrdu u međunarodnoj znanstvenoj zajednici.

Za hrvatsku povijest arhitekture knjiga je iznimno važna i zbog svog doprinosa sagledavanju Weissmannove uloge u usvajanju novoga građenja, u rasponu od formalno-stilskog do prostorno-konstruktivno-tehnološkog koncepta u razdoblju od 1928. do 1933. godine. Projekti iz ovog razdoblja dokazuju njegov idejni otklon od Le Corbusiera i priklanjanje idejama sovjetskih i europskih konstruktivista. Weissmann je stoga po prvi put interpretiran i kao jedini hrvatski konstruktivist u punom značenju te riječi, a ne kao Le Corbusierovac, što implicira predanost ideji izgradnje boljega životnog okruženja za sve, i to primjenom arhitektima često teško prihvatljive tipizacije, odnosno, prefabrikacije.

Tamara Bjažić Klarin u svojoj knjizi iznosi i brojne detalje kojima stvara cjelovitu sliku o aktualnoj arhitektonskoj produkciji (vizualno predstavljenoj u Adresaru navedenih objekata hrvatskih autora), ključnim urbanističkim i arhitektonskim temama međuratnog Zagreba, prilikama u stručnim krugovima, tenzijama uzrokovanim i onim manje znanim, ali jednako važnim zakulisnim događanjima koja su krojila sliku vremena. Upravo zahvaljujući tome knjiga je vrijedan doprinos znatno kompleksnijem načinu interpretiranja i razumijevanja arhitekture i gradogradnje 20. stoljeća.

Dodjela povelje Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske Tamari Bjažić Klarin nesumnjivo je važan poticaj za daljnji znanstveni rad na temi profesionalnog djelovanja Ernesta Weissmanna.

POVELJA

dr. sc. Julija Lozzi Barković, autorica knjige *Međuratna arhitektura Rijeke i Sušaka* u nakladništvu Adamić Rijeka

Dulje od dvadeset godina Julija Lozzi Barković sustavno istražuje graditeljsko nasljeđe Rijeke i Sušaka iz razdoblja 19. i prve polovice 20. stoljeća. Rezultati tih istraživanja objedinjeni su u knjizi *Međuratna arhitektura Rijeke i Sušaka*.

Julija Lozzi Barković u knjizi se posvećuje intrigantnom razdoblju između dva svjetska rata kada Rijeka živi kao podijeljeni grad, mnogoslojnim novim podacima ukazuje na natjecateljsku notu u susjednim urbanim cjelinama, a novim imenima proširuje radius protagonista i zbivanja, posebno ističući stilske mnogozvučnosti međuratne arhitekture u lokalnoj sredini.

Svojim djelom Julija Lozzi Barković dokazuje da se u Rijeci i na Sušaku odražavaju globalna strujanja tadašnjeg vremena, a sve u nadi da će to pomoći i boljem odnosu prema baštini koja je vrlo ugrožena, podložna devastacijama i neprimjerenim intervencijama. Knjizi je prethodilo iznimno iscrpno, studiozno i precizno provedeno istraživanje, prije svega primarnih izvora, ali i dobro poznavanje referentne stručne i znanstvene literature te kritička primjena iste. Istraživanje je bilo sveobuhvatno, prošireno na nerealizirane projekte i na dosad neistražene građevine, a komparacija je provedena na tipološki srodnim građevinama oba grada, koje su valorizirane te postavljene u međunarodni kontekst.

Znanstvena monografija *Međuratna arhitektura Rijeke i Sušaka*, usporedba i europsko okruženje Julije Lozzi Barković predstavlja nezaobilazan doprinos istraživanju značajne teme iz povijesti arhitekture 20. stoljeća na specifičnom području koje je u spornom razdoblju bilo odvojeno državnom granicom, ali je imalo najrazličitije oblike međusobnih kontakata ljudi i institucija. Zato je od posebne važnosti bilo istražiti obje cjeline zasebno i dati usporednu sliku oba grada, različitosti i sličnosti u problemima, njihovom rješavanju, planovima i izvedbi. Julija Lozzi Barković pružila je višeslojnu raščlambu pitanja iz povijesti arhitekture, ali i drugih područja povijesti današnje Rijeke (ukazuje na gospodarska kretanja i njihov utjecaj na arhitekturu, opisuje međuratno društvo i povijesne prilike, značajnije osobe itd.). Također valja naglasiti da u iznošenju i obradi teme autorica zadržava potreban stupanj objektivnosti svojih zaključaka.

Povelja Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske dodjeljuje se Juliji Lozzi Barković za knjigu *Međuratna arhitektura Rijeke i Sušaka* zbog njezinog istaknutog prinosa na području povijesti umjetnosti.

POVELJA

dr. sc. Lovorka Magaš Bilandžić, autorica izložbe i publikacije *Foto Tonka — Tajne ateliera društvene kroničarke* u Galeriji Klovićevi dvori

Tajne ateliera društvene kroničarke prva je izložba posvećena istaknutoj fotografkinji Antoniji Kulčar Prut, poznatijoj kao Tonka, a knjiga koja je popratila izložbu prva je monografija o ovoj umjetnici. Izložba se održala u Galeriji Klovićevi dvori u Zagrebu i potaknula je veliki interes stručne i šire javnosti, te je u smanjenom obliku tijekom 2015. gostovala u Rogaškoj Slatini u Sloveniji, Varaždinu i Osijeku. Realizirana je organizaciji Galerije Klovićevi dvori i Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta HAZU koji su ujedno i suizdavči monografije. Autorska izložba i popratna publikacija rezultat su

dugogodišnjeg predanog znanstvenog rada Lovorke Magaš Bilandžić koja je na temelju uvida u tisuće fotografija objavljenih u periodici i pohranjenih kod privatnih kolekcionara i u arhivskim i muzejskim institucijama, te opširnog istraživanja provedenog u Hrvatskoj i inozemstvu, rekonstruirala Tonkin životopis, profesionalni razvoj i razgranato djelovanje.

Postav izložbe bio je tematski organiziran i posjetitelje je upoznao i s Tonkinim životopisom i s bogatim opusom. Važno je istaknuti i da je izložbu obilježio netipičan oblik sudjelovanja publike: na poticaj Lovorke Magaš Bilandžić provedena je opsežna višemjesečna kampanja prikupljanja fotografija iz privatnih arhiva koja je rezultirala velikim odazivom javnosti te stotinama sakupljenih i evidentiranih snimaka.

Knjiga je značajno doprinijela poznavanju rada hrvatskih međuratnih profesionalnih fotografskih ateliera, a Lovorka Magaš Bilandžić obradila je niz događaja koji su obilježili razvoj fotografskog medija u Hrvatskoj — evidentirala nove autorske osobnosti, rasvijetlila razvoj i afirmaciju ženskih fotografskih ateliera i Tonkinu ulogu u promoviranju nove tehnologije, populariziranju fotografije, razvoju kazališne, plesne i akt fotografije.

Održavanje izložbe i objavljivanje knjige *Foto Tonka — Tajne ateliera društvene kroničarke* relevantno je i u širim okvirima s obzirom da obrađuje temu ženskih profesionalnih fotografskih ateliera koja je u središtu zanimanja europskih povjesničara fotografije te je proteklih godina rezultirala nizom izložaba i valorizacijom opusa brojnih "zaboravljenih" fotografkinja.

Sukladno svemu navedenome, autorska izložba i knjiga Lovorke Magaš Bilandžić *Foto Tonka — Tajne ateliera društvene kroničarke* predstavljaju iznimno značajan doprinos povijesti hrvatske umjetnosti, a posebno povijesti hrvatske fotografije, te se zbog toga autorici dodjeljuje Povelja Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske za unapređenje i promicanje povijesti umjetnosti.